

Nr 189.

Av herr **Björnberg**, om ändring i bestämmelserna rörande utbildningstiden för värnpliktiga studenter och likställda.

Enligt den värnpliktslag, som var gällande till den 17 september 1914, var tjänstgöringstiden lika för alla, samma vapenslag eller tjänst tilldelade vapenföra värnpliktige. Den omständigheten, att en värnpliktig besitter på ett eller annat sätt kvalificerad högre allmänbildning, medförde icke någon vare sig förlängning eller förkortning av tjänstgöringstiden. Härutinnan genomfördes emellertid år 1914 en genomgripande förändring. Enligt den då antagna värnpliktslagen skulle vapenför värnpliktig, som avlagt studentexamen eller erhållit avgångsbetyg från gymnasiet tredje ring vid allmänt läroverk eller vid annan läroanstalt förvärvat ett kunskapsmått, som anses svara däremot, vara skyldig att för sin utbildning tjänstgöra vid hären i sammanlagt 485 dagar och vid marinen i 500 dagar. Emellertid ändrades denna lag sedermera i olika omgångar, och enligt lagen av den 12 juni 1925 fingo dessa värnpliktige slutligen tiden för sin vapenövning förkortad till 260 dagar. De värnpliktige, som uttagits till underbefäl och fackmän vid infanteriet, trängen och intendenturtrupperna, skola ha en utbildningstid av 225 dagar. Vid kavalleriet, artilleriet och ingenjörstrupperna är utbildningstiden 200 dagar, medan den stora massan av värnpliktige, uttagna till linjetjänst vid hären, har en övningstid av 140 dagar.

Som skäl för att studenter och likställda skulle ha längre övningstid än andra värnpliktige anförde B-riksdagen 1914 i sin skrivelse i frågan till Kungl. Maj:t: »Ehuru den för ifrågavarande värnpliktige föreslagna utbildningstiden givetvis kommer att för dem medföra avsevärda olägenheter och uppoffringar, har dock riksdagen icke tvekat att godkänna densamma med hänsyn till nödvändigheten att vid mobilisering hava tillgång till erforderligt antal befäl i förenämnda befattningar och i betraktande av de stora svårigheter, som möta att på ett eller annat sätt förskaffa sig sådant befäl. Någon principiell invändning mot en dylik längre tjänstgöring torde icke heller med fog kunna framställas.»

När studenter och likställda 1914 fingo en längre militär övningstid än andra värnpliktige, skedde detta visserligen i enlighet med en uttalad önskan från en grupp studenter våren 1914. Men dessa kunde vara talesmän endast för sig själva och för sina uppdragsgivare. De kunde ju icke föra även andra studentgenerationers talan, i synnerhet som de icke ens själva fingo kännas vid följderna av att deras bön blev hörd.

Att studenterna på den tiden, då alla dörrar till statens ämbeten stodo öppna för dem och andra förmånliga anställningar i det allmännas eller i enskild tjänst liksom voro vikta för deras räkning, fingo för sin intellektuella utbildning i statens högre skolor betala till staten en extra värnskatt i personliga prestationer, kunde möjligen vara rätt och skäligt. Men nu, då många studenter måste gå arbetslösa och icke kunna försörja sig, än mindre kunna betala ränta och amortering å för studier upplånat kapital, och då sålunda ett uppväxande studentproletariat är en bister verklighet, kan det ej vara rättvist, att de skola bära en tyngre försvarsbörda än andra värnpliktiga medborgare. Ett visst kunskapsmått kan lika litet som utbildning till yrke vara skälig anledning till undantagsställning i fråga om värnplikt.

Den förra året beslutade skolreformen avsåg att bereda ökade möjligheter till högre bildning för vidgade folkgrupper. Därigenom kommer antagligen ett större antal lärjungar vid läroverken än hittills att avlägga studentexamen. Skulle nu en del av dessa till äventyrs lyckas skaffa sig anställning, så kommer sedan staten och lägger beslag på deras arbetskraft och tvingar dem att utbilda sig till underbefäl. De måste då lämna den anställning, som de lyckats skaffa sig och som de kanske icke kunna få igen efter fullgjord militärtjänstgöring.

Om det 1914 och de närmast därpå följande åren var en nödvändighet för staten att tvinga en del värnpliktige att utbilda sig till underbefäl för att sålunda fylla vakanserna, så torde förhållandena sedan dess i betydlig grad ändrat sig. Under den nu rådande arbetslösheten torde tillräckligt många, både studenter och andra, som ha lust och fallenhet för militär tjänst, vara hågade att antaga en frivillig anställning för att utbildas till underbefäl och fackmän, om de bara finge en för sin tjänst skälig ersättning.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes vördsamt,

att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida icke värnpliktiga studenter och likställda måtte kunna erhålla samma utbildningstid som andra värnpliktiga av samma vapenslag, samt för riksdagen förlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 20 januari 1928.

Eric Björnberg.